

Medierea în cauzele penale

Petronela STOGRIN
Mediator, formator în mediere,
Roman, România
petronela.stogrin@yahoo.com

Rezumat: *Conflictele... confruntări, discuții, nemulțumiri, reproșuri, supărări trecătoare sau care nu se uită niciodată, certuri de intensitate redusă sau ridicată și în final răzbunarea! O simplă vorbă spusă la întâmplare și unde se poate ajunge! De la vorbă la faptă drumul poate fi foarte scurt pentru anumite persoane, pentru aceia dintre noi care taxează aspru orice nemulțumire, pentru aceia dintre noi pentru care răzbunarea e singura cale de rezolvare a unui conflict, pentru aceia dintre noi care își fac singuri dreptate. Fie că ne place sau nu, trăim într-o lume înțesată de conflicte. Nu atât conflictul este de fapt problema, cât felul în care îl percepem și îl gestionăm. Rezolvarea conflictelor reprezintă una dintre marile provocări ale umanității, în condițiile în care violența și neînțelegerile sunt acum întâlnite încă de la vârste fragede, iar ringul de box pare că s-a mutat în școli și în licee. După anul 2006, când a fost adoptată Legea nr. 192 privind medierea și organizarea profesiei de mediator, această modalitate de soluționare pe cale amiabilă a conflictelor, utilizată în toate țările civilizate, a început să prindă contur și în România. Acest studiu se adresează, în egală măsură, specialiștilor în domeniu, teoreticienilor și practicienilor, studenților-masteranzi, precum și altor categorii de persoane care doresc să cunoască această formă de mediere.*

Cuvinte cheie: *conflict; infracțiuni; plângere prelabilă; mediere; mediator.*

Introducere

Medierea este metoda alternativă la procesul în instanță, atât de necesară astăzi pentru soluționarea diferitelor tipuri de conflicte din societate. Reprezintă singura variantă de a degreva judecătoria de povara sufocantă a soluționării numeroaselor și complexelor cauze cu care intră în sala de judecată, în condițiile în care bugetele de austeritate ale instituțiilor statului nu creează premisa actuală a măririi schemelor de personal din cadrul instanțelor.

Această „justiție” făcută de un terț - mediatorul, în conflictul dintre părți, în formele și în condițiile prevăzute de lege, este privită ca o justiție alternativă la justiția clasică făcută de judecător.

Calea unei justiții alternative a medierii, privită și prin costul mult mai mic suportat de persoanele în conflict și de statul căruia îi aparțin, a fost deschisă și promovată mai ales în ultimele decenii, atât în Europa, cât și pe alte continente.

Și din această perspectivă, Europa a găsit calea alternativă la soluționarea conflictelor pe cale judiciară, și anume calea medierii, îmbinând echilibrat și concesiv interesele cetățeanului și ale statului, ale unei justiții ce servește atât statul cât și persoana, nu numai prin costurile mult mai reduse, dar și prin preocuparea înlăturării stării de conflict într-un termen cât mai scurt, cerință imperativă a justiției tradiționale, marcată în prezent de durata mare a procedurilor [1].

Medierea în materie penală reprezintă un domeniu relativ nou în sistemul de drept românesc, aceasta suscitând un oarecare interes mult mai târziu decât în alte state europene. Nu același lucru se poate afirma despre această modalitate alternativă de soluționare a litigiilor în Statele Unite ale Americii, unde medierea și-a dovedit eficiența și, alături de alte metode de soluționare alternativă a conflictelor (arbitraj, conciliere, negociere), beneficiază de o amplă promovare mediatică și susținere din partea organelor judiciare, dar și din partea instituțiilor administrative.

Sistemul legislativ român, urmând direcțiile de principiu stabilite la nivelul Uniunii Europene, a adoptat norme legislative ce consacră posibilitatea și condițiile soluționării proceselor civile, comerciale și o categorie restrânsă a proceselor penale, prin mediere.

Într-un sens larg, medierea este un mijloc alternativ de soluționare a conflictelor, instituția fiind concepută ca o procedură flexibilă, accesibilă și din punct de vedere pecuniar, aptă să ofere părților

posibilitatea de a-și soluționa conflictele fără a apela la organele judiciare, evitând neajunsurile de ordin probatoriu, formalismul și consumul psihic și de timp, specifice procedurii judiciare [2].

1. Considerații generale privind medierea în materie penală. Conceptul de justiție restaurativă

În materia dreptului penal, medierea face parte din conceptul mai larg al justiției restaurative. (engl. - restorative justice).

Termenul de justiție restaurativă a fost utilizat, pentru prima dată, de către psihologul american Albert Eglash în 1977, pentru a descrie orientările din domeniul justiției penale. Cu această ocazie, Eglash a identificat trei paradigme diferite de justiție: *paradigma retributivă*, *paradigma distributivă* și *paradigma restaurativă*. Spre deosebire de paradigma retributivă, care pune accentul pe sancționarea infractorului, și paradigma distributivă, care se centrează pe reabilitarea infractorului, *justiția restaurativă are la bază ideea reparării prejudiciului produs victimei* [3].

Deși, inițial, Eglash a limitat justiția restaurativă identificând-o cu reparația, în prezent acest concept a fost redefinit și dezvoltat, sfera conceptului extinzându-se prin includerea unor noi forme. Justiția restaurativă este astăzi unul dintre conceptele care se bucură de un interes deosebit din partea specialiștilor, mai ales în condițiile în care, tot mai mulți dintre aceștia, au atras atenția asupra deficiențelor sistemului penal clasic. Majoritatea autorilor interesați de problematica justiției restaurative, au legat evoluția ideilor justiției restaurative de următoarele evenimente: „Nemulțumirile manifestate, față de sistemul penal tradițional, de către victime sau personalul de specialitate; Eșecul sancțiunilor cu caracter represiv și al sancțiunilor privative de libertate; Creșterea influenței mișcării de sprijinire a victimelor; Costul gestionării judiciare a delincvenței; Aglomerarea cu dosare a tribunalelor” [4].

Pe de altă parte, în ultimii 20 de ani, la nivelul practicilor judiciare din lume, au fost identificate două trenduri contradictorii:

- *creșterea numărului de procese penale*, concomitent cu multiplicarea numărului persoanelor sancționate și încarcerate;

- *folosirea unor practici alternative*, ce presupun participarea victimei și infractorului în luarea deciziei - *practicile restaurative*;

Analiza realizată de către Jeff Latimer și colaboratorii săi, asupra modelului justiției restaurative, a evidențiat faptul că, unele concepte din justiția restaurativă își află originea în practicile tradiționale de soluționare a conflictelor, specifice culturilor indigene, în timp ce altele preiau precepte religioase (iertarea și repararea), împărtășite de către unele grupuri religioase și confesionale, care au și dezvoltat printre primele programe de justiție restaurativă.

Aceiași autori apreciază că, spre deosebire de sistemul clasic de justiție, în perspectiva căruia orice infracțiune produce atingere statului, modelul justiției restaurative propune o definiție diferită a comportamentului criminal: „o infracțiune este, înainte de toate, un conflict între persoane, care produce prejudicii victimei, colectivității și delinquentului” [5].

În opinia autorilor studiului mai sus amintit, această definiție are drept consecințe imediate: „*situarea victimei pe o poziție activă în procesul de reglare a conflictelor, în obținerea reparației și în prevenirea recidivei comportamentelor criminale*”. Pentru agresor, justiția restaurativă propune un rol nou, acela de „*asumare a responsabilității faptei lui și reparare a pagubelor produse*”. În același timp, „*justiția restaurativă permite colectivității să se exprime în cadrul sistemului penal, și să manifeste un sentiment de teamă față de criminalitate mult diminuat în intensitate*”.

Alți autori apreciază că: „justiția restaurativă are la bază o idee simplă: modul eficient de a răspunde unui conflict, prin repararea prejudiciului cauzat de actul reprobabil. Măsurile de reparație, materiale și simbolice, reprezintă punctul de plecare, dar reparația în sens larg nu se limitează la despăgubirea victimei”. De asemenea, modelul restaurativ reușește „să dea răspuns la un conflict imediat și favorizează dezvoltarea relațiilor bazate pe respect între delincent, persoanele care au suferit prejudiciul și membrii comunității” [6].

La rândul său, Tony Marshall definea justiția restaurativă ca „procesul în cadrul căruia părțile implicate într-o infracțiune, stabilesc împreună cum să trateze consecințele infracțiunii și implicațiile sale pentru viitor” [7].

În opinia autorului mai sus menționat, justiția restaurativă are ca obiective principale: „ 1. să răspundă nevoilor victimelor - materiale, financiare, emoționale și sociale (inclusiv nevoile celor apropiați victimei, care pot fi și ei afectați); 2. prevenirea recidivei, prin reintegrarea infractorilor în comunitate; 3. să le permită infractorilor să-și asume în mod activ responsabilitatea pentru actele lor; 4. să recreeze o comunitate care să sprijine reabilitarea infractorilor și victimelor și care să fie activă în prevenirea criminalității; 5. furnizarea unor mijloace de evitare a încălcării sistemului penal și a costurilor și întârzierilor”.

Din perspectiva lui Howard Zehr și Harry Mika, „*justiția restaurativă încearcă să vindece și să îndrepte răul produs*” [8]. Infracțiunea este văzută ca *un prejudiciu produs persoanelor și relațiilor personale, [...] prejudiciu care creează obligații și responsabilități*.

Infractorul are obligația de a îndrepta prejudiciul provocat victimelor (directe și indirecte), iar comunitatea are obligația de a sprijini victimele infracțiunii și infractorii, în vederea reintegrării sociale a acestora. Procesul de justiție este orientat spre satisfacerea nevoilor victimei, fără a neglija însă nevoile infractorilor, care sunt sprijiniți pe parcursul întregului proces. Dialogul între victimă, infractor și membrii comunității, este încurajat și face posibilă asumarea responsabilităților ce decurg din săvârșirea faptei și implicarea membrilor comunității în procesul de justiție.

Prin urmare, *justiția restaurativă funcționează pe baza unor principii*, în virtutea cărora activitățile derulate în cazul producerii unor infracțiuni sunt orientate spre:

- crearea condițiilor necesare participării personale, a celor afectați în cea mai mare măsură, în special infractorul și victima, dar și familiile acestora și comunitatea;
- luarea în considerare a contextului social în care s-a produs infracțiunea;
- orientarea către soluționarea problemelor în sens preventiv;
- flexibilitatea practicilor (creativitate);

Procesul restaurativ reprezintă orice proces în care victima, infractorul și alte persoane sau membri ai societății, afectați de o infracțiune, participă împreună, în scopul rezolvării problemelor cauzate de infracțiune, de multe ori cu ajutorul unui terț imparțial. Această procedură poate include medierea victimă-infractor, conferințele, cercurile, asistența victimelor, asistența foștilor condamnați, repararea prejudiciului, serviciul în folosul comunității.

Medierea între victimă și infractor, este cea mai utilizată modalitate de soluționare a conflictelor în sistemele de drept europene. În cadrul acestui proces, un terț, independent și calificat, ajută părțile să discute cu privire la împrejurările comiterii faptei și efectele produse, și să ajungă la un acord, în cadrul căruia vor conveni asupra modalității de reparare a prejudiciului cauzat victimei.

Medierea poate fi:

- *mediere directă*, caz în care toate părțile implicate sunt prezente;
- *mediere indirectă*, situație ce presupune că terțul mediator va discuta separat cu fiecare parte, și va transmite intențiile și cerințele părților, ajutându-le să încheie un acord;

În această procedură, accentul este pus prioritar pe interesele materiale ale părților, și mai puțin pe latura afectivă, emoțională, ce presupune descoperirea cauzelor conflictului și înțelegerea reciprocă a nevoilor și doleanțelor fiecăreia dintre părți.

2. Trăsăturile justiției restaurative

În concepția Națiunilor Unite, *justiția restaurativă se caracterizează prin următoarele trăsături* [9]:

- *este un răspuns flexibil*, la împrejurările concrete în care a fost comisă infracțiunea, la circumstanțele personale ale infractorului și victimei, permițând ca fiecare caz în parte să fie apreciat individual;
- *este o reacție la infracțiune*, reacție ce respectă demnitatea și egalitatea fiecăreia dintre persoanele implicate, favorizează înțelegerea și promovează armonia socială “vindecând” atât victima, cât și infractorul și comunitatea;
- *reprezintă o alternativă viabilă*, la sistemul formal și la sancțiunile justiției penale;
- reprezintă o modalitate de abordare, ce poate fi folosită în conjuncție cu procesul penal și cu sancțiunile penale tradiționale;
- constituie o modalitate de abordare care include atât soluționarea problemelor, cât și scoaterea în evidență a cauzelor conflictului;
- este o modalitate de abordare ce încurajează infractorul să înțeleagă, în mod real, cauzele și efectele comportamentului său, și să își asume responsabilitatea într-o modalitate eficientă;

- reprezintă o abordare flexibilă și variabilă, ce poate fi adaptată în funcție de consecințe, tradiția juridică, principiile și filozofia juridică a diferitelor sisteme de drept naționale;
- constituie o abordare ce este pretabilă soluționării multor tipuri de infracțiuni, incluzând o serie de infracțiuni de gravitate sporită;
- constituie o modalitate adecvată de a răspunde la infracțiunile comise de minori, în acest caz scopul procesului restaurativ fiind acela de a-i învăța pe infractorii minori noi valori și abilități;
- constituie un răspuns ce recunoaște rolul comunității, ca un prim mediu de prevenire, și reacția la infracțiune și la comportamentul antisocial în general;

3. Principiile justiției restaurative

În această concepție, *programele de mediere au la bază următoarele principii:*

- reacția socială în cazul unei infracțiuni trebuie să aibă ca scop principal repararea, pe cât posibil, a prejudiciului, a răului suferit de victimă;
- infractorii trebuie determinați să înțeleagă, că acest comportament ilicit este inacceptabil și are consecințe concrete, atât pentru victimă cât și pentru comunitate;
- infractorii pot și trebuie să accepte răspunderea acțiunilor lor;
- victimele trebuie să aibă ocazia de a-și exprima nevoile, și de a participa în mod efectiv, la stabilirea celei mai adecvate modalități în care infractorul va repara prejudiciul suferit;
- comunitatea are obligația de a participa la acest proces reparator;

Pentru realizarea unui astfel de tip de proces restaurativ, trebuie îndeplinite patru condiții, și anume:

- a. o victimă identificată;
- b. dorința neconstrânsă a victimei de a participa la soluționarea acestui conflict;
- c. un infractor ce acceptă responsabilitatea pentru comportamentul său ilicit;
- d. participarea voluntară a infractorului la acest proces cu scop restaurativ.

Medierea în materie penală, astfel cum este reglementată în stadiul actual al legislației naționale române, adoptă numai una dintre formele de aplicare ale conceptului de justiție restaurativă: *medierea între victimă și infractor*, care, sub aspect procesual penal, se poate concretiza în cauză de înlăturare a răspunderii penale.

4. Medierea penală în sistemul de drept românesc

În sistemul de drept românesc, medierea în materie penală a suscitat un oarecare interes, mult mai târziu decât în statele europene. De abia în anul 2006, prin Legea nr. 192 privind medierea și organizarea profesiei de mediator, au fost consacrate câteva articole cu privire la medierea în cauzele penale, legiuitorul român reglementând această modalitate alternativă de soluționare a conflictelor, numai pentru acele infracțiuni pentru care, potrivit legii, retragerea plângerii penale prealabile sau împăcarea părților înlătură răspunderea penală.

Totodată, prin noul Cod de procedură penală, pentru a răspunde cerințelor funcționării unei justiții moderne, dar și pentru a transpune în legislația națională reglementările adoptate la nivelul Uniunii Europene, au fost introduse mai multe dispoziții care fac trimitere la mediere. Astfel, s-a instituit posibilitatea încheierii unui acord de mediere și a fost consacrat dreptul persoanei vătămate sau a inculpatului, de a apela la un mediator, în anumite cazuri prevăzute de lege, dar și posibilitatea valorificării unor pretenții prin mediere.

De asemenea, până la intrarea în vigoare a noului cod menționat (1 februarie 2014), fostului Cod de procedură penală i-au fost aduse modificări și completări [10], cu privire la acordul de mediere care poate fi încheiat, în condițiile legii, în cazul infracțiunilor pentru care retragerea plângerii sau împăcarea părților înlătură răspunderea penală, ori cu privire la pretențiile civile, în cursul procesului penal [11].

4.1. Obiectul medierii penale

Legea nr. 192/2006 cuprinde în secțiunea a 2-a, dispoziții speciale privind medierea în cauzele penale. Se cuvine menționat faptul că, la data de 01 februarie 2014 au intrat în vigoare două noi coduri - Codul penal

și Codul de procedură penală, coduri al căror cuprins fac de această dată trimiteri și referiri clare la procedura medierii.

Spre deosebire de vechile coduri, de această dată se pune foarte mare accent pe ideea de restaurare a făptuitorului și de educare a acestuia, scopul final fiind acela al eliminării comportamentului penal și a preîntâmpinării săvârșirii de noi fapte penale. Medierea oferă infractorului posibilitatea de a-și exprima punctul de vedere, asupra acțiunii sau inacțiunii ce i se reproșează, capacitatea de a conștientiza gravitatea acțiunii sale negative, răul produs victimei și, implicit, șansa de a-l repara.

Politicile restaurative din dreptul penal includ medierea, ca modalitate de soluționare a conflictelor, sub două aspecte:

a. *ca soluție parțială* - prin rezolvarea aspectelor civile ale infracțiunilor. Soluția parțială, inclusă într-un acord de mediere, constituie un element important la individualizarea pedepsei, de către judecătorul care instrumentează cauza respectivă. Medierea se va desfășura după regulile obișnuite în materie civilă, instanța pronunțând o hotărâre de expedient. Latura civilă a unui proces penal, poate fi obiect al unui Acord de Mediere, indiferent de natura infracțiunii;

b. *ca soluție totală* - doar pentru unele infracțiuni, acolo unde împăcarea părților sau retragerea plângerii prealabile înlătură răspunderea penală;

În ambele cazuri, acordul cuprinde elemente legate de soluționarea pretențiilor civile ale victimei. Practic, există satisfacția acoperirii prejudiciului într-un timp relativ scurt și în mod concret. *Acordul încheiat între părți*, pe latura civilă a procesului penal, va conduce la soluționarea acțiunii civile potrivit voinței părților, iar pe latura penală a procesului, va constitui un element prin care judecătorul să poată dispune, după caz: renunțarea la aplicarea pedepsei, amânarea aplicării pedepsei, suspendarea condiționată a executării pedepsei, ori să rețină circumstanțe atenuante, având ca efect reducerea pedepsei cu o treime, și chiar să dispună liberarea condiționată a celui închis în penitenciar, înainte de executarea în întregime a pedepsei.

Medierea în cauzele penale, trebuie să se desfășoare astfel încât să fie garantat dreptul fiecărei părți la asistență juridică și, dacă este cazul, la serviciile unui interpret. Procesul-verbal prin care se încheie procedura medierii, trebuie să arate dacă părțile au beneficiat de asistența juridică a unui avocat și de serviciile unui interpret (după caz), și să se menționeze dacă au renunțat expres la aceste drepturi (art. 68 alin. 1 - Legea 192/2006).

Mediatorul, trebuie să țină cont în medierea cauzelor penale și de prevederile cuprinse în Noul Cod de procedură penală, intrat în vigoare la data de 01 februarie 2014, respectiv:

a. art. 16. Cazurile care împiedică punerea în mișcare și exercitarea acțiunii penale. (1) *Acțiunea penală nu poate fi pusă în mișcare, iar dacă a fost pusă în mișcare nu mai poate fi exercitată dacă:* g) a fost retrasă plângerea prealabilă, în cazul infracțiunilor pentru care retragerea acesteia înlătură răspunderea penală, a intervenit împăcarea părților, ori *a fost încheiat un acord de mediere*, în condițiile legii;

b. art. 23. Tranzacția, medierea și recunoașterea pretențiilor civile. (1) *În cursul procesului penal, cu privire la pretențiile civile, inculpatul, partea civilă și partea responsabilă civilmente, pot încheia o tranzacție sau un acord de mediere*, potrivit legii;

c. art. 81. Drepturile persoanei vătămate. (1) i) - *dreptul de a apela la un mediator*, în cazurile permise de lege;

d. art. 83. Drepturile inculpatului. În cursul procesului penal, inculpatul are următoarele drepturi: g) *dreptul de a apela la un mediator*, în cazurile permise de lege; g¹) *dreptul de a fi informat cu privire la drepturile sale*;

e. art. 108. Comunicarea drepturilor și obligațiilor. (4) *Organul judiciar trebuie să aducă la cunoștința inculpatului posibilitatea încheierii, în cursul urmăririi penale, a unui acord, ca urmare a recunoașterii vinovăției, iar în cursul judecății, posibilitatea de a beneficia de reducerea pedepsei prevăzute de lege, ca urmare a învinuirii*;

f. art. 111. Modul de audiere a persoanei vătămate. (1) b) - *dreptul de a apela la un mediator*, în cazurile permise de lege;

g. art. 313. Cazurile de suspendare. (3) *Suspendarea urmăririi penale se dispune și pe perioada desfășurării procedurii de mediere*, potrivit legii;

h. art. 318. Renunțarea la urmărirea penală. (4) În cazul în care procurorul dispune ca suspectul sau inculpatul să îndeplinească obligațiile prevăzute la alin. (3), stabilește prin ordonanță termenul până la care acestea urmează a fi îndeplinite, care nu poate fi mai mare de 6 luni sau de 9 luni pentru obligații asumate prin acord de mediere încheiat cu partea civilă și care curge de la comunicarea ordonanței;

i. art. 483, alin. (3). În cazul în care sunt incidente dispozițiile art. 23 alin. (1), procurorul înaintează instanței acordul de recunoaștere a vinovăției, însoțit de tranzacție sau de acordul de mediere;

j. art. 486. Soluționarea acțiunii civile. (1) În cazul în care instanța admite acordul de recunoaștere a vinovăției și între părți s-a încheiat tranzacție sau acord de mediere cu privire la acțiunea civilă, instanța ia act de aceasta prin sentință. (2) În cazul în care instanța admite acordul de recunoaștere a vinovăției și între părți nu s-a încheiat tranzacție sau acord de mediere cu privire la acțiunea civilă, instanța lasă nesoluționată acțiunea civilă;

4.2. Infracțiunile la care se poate aplica procedura medierii, conform Noului Cod penal

Conform prevederilor Noului Cod penal, *procedura medierii se poate aplica în cazul săvârșirii următoarelor infracțiuni*: Lovirea sau alte violențe (art. 193); Vătămarea corporală din culpă (art. 196); Violența în familie (art. 199); Amenințarea (art. 206); Hărțuirea (art. 208); Violul (art. 218 alin. (1) și alin. (2)); Agresiunea sexuală (art. 219); Hărțuire sexuală (art. 223); Violarea de domiciliu (art. 224); Violarea sediului profesional (art. 225); Violarea vieții private (art. 226); Divulgarea secretului profesional (art. 227); Furtul (art. 228); Furtul calificat (art. 229 alin. (1), alin. (2) lit. b și c); Furtul în scop de folosință (art. 230); Pedepsirea unor furturi la plângerea prealabilă (art. 231); Abuzul de încredere (art. 238); Abuzul de încredere în fraudarea creditorilor (art. 239); Bancruta simplă (art. 240); Bancruta frauduloasă (art. 241); Gestiunea frauduloasă (art. 242); Însușirea bunului găsit sau ajuns din eroare la făptuitor (art. 243); Înșelăciunea (art. 244); Înșelăciunea privind asigurările (art. 245); Distrugerea (art. 253 alin. (1) și alin. (2)); Tulburarea de posesie (art. 256); Asistența și reprezentarea neloială (art. 284); Violarea secretului corespondenței (art. 302); Abandonul de familie (art. 378); Nerespectarea măsurilor privind încredințarea minorilor (art. 379); Împiedicarea exercitării libertății religioase (art. 381).

4.3. Unele aspecte privind desfășurarea procesului medierii

Părțile pot apela la mediere în patru faze distincte: 1. *înainte de începerea procesului penal*; 2. *în termenul prevăzut de lege pentru introducerea plângerii penale prelabile*; 3. *în timpul fazei de urmărire penală*; 4. *în timpul fazei procesuale*.

1. Înaintea începerii procesului penal, procesul de mediere se desfășoară astfel: Dacă partea vătămată s-a împăcat cu făptuitorul, nu mai poate sesiza, pentru aceeași faptă, organul de urmărire penală sau, după caz, instanța de judecată. Medierea se poate încheia prin împăcarea, totală sau parțială a părților, sau prin neîmpăcarea lor.

2. În termenul prevăzut de lege pentru introducerea plângerii penale prelabile, procesul de mediere se desfășoară astfel: Conform Noului Cod penal, plângerea prealabilă se poate formula într-un termen de 3 luni de la data comiterii infracțiunii. În vechiul Cod penal, plângerea prealabilă se depunea în termen de două luni de la data la care victima cunoștea făptuitorul. În acest caz, prescripția dreptului de a depune plângere penală sau a înainta acțiune către instanța competentă, se suspendă pe perioada desfășurării medierii, dar nu mai mult de 30 de zile. Dacă părțile aflate în conflict nu s-au împăcat, persoana vătămată poate introduce plângerea prealabilă în același termen, care își va relua cursul de la data întocmirii procesului-verbal de încheiere a procedurii de mediere, socotindu-se și timpul scurs înainte de suspendare.

3. În timpul fazei de urmărire penală, procesul de mediere se desfășoară astfel: În faza de urmărire penală - încheierea unui acord de mediere între infractor și victimă, va împiedica începerea sau desfășurarea procesului penal (la infracțiunile urmăribile la plângerea prealabilă și la cele urmăribile din oficiu, dar pentru care este posibilă împăcarea părților - art.159 NCP). Acordul de mediere poate constitui un element important pentru ca procurorul să renunțe la urmărirea penală și să acorde infractorului un termen de 9 luni, în care să îndeplinească obligațiile asumate prin acord (art. 318 alin. 1 și alin.2 din NCPP). Dacă obligațiile asumate de

părți prin acordul de mediere nu vor fi îndeplinite, procurorul poate aplica sancțiunea revocării măsurii dispuse, respectiv cea referitoare la renunțarea la urmărirea penală (art. 318 alin. 3 și alin. 4 NCPP).

4. In timpul procesului penal, procesul de mediere se desfășoară astfel: În faza de judecată - inculpatul va fi achitat și se va lua act de acordul de mediere încheiat de părți, care poate fi pus astfel în executare. Acordul de mediere va fi supus consfințirii de către instanța de judecată competentă sau autentificării de către notar. Dacă părțile aleg medierea, suspendarea procesului este facultativă, iar în cazul în care este admisă nu poate depăși 3 luni.

Medierea penală reprezintă o formă prin care se realizează justiția restaurativă și se bazează în principal pe dialogul dintre victimă și infractor. Părțile nu pot fi constrânse să apeleze la mediere, nu sunt obligate să parcurgă procedura informării și nu vor fi supuse vreunei sancțiuni, în cazul în care nu doresc să apeleze la această procedură. Medierea penală devine posibilă în cazul infracțiunilor pentru care, potrivit legii, retragerea plângerii prealabile sau împăcarea părților înlătură răspunderea penală (art. 67 alin. 2 NCPP).

În cauzele penale, medierea trebuie să se desfășoare astfel încât să fie garantat dreptul fiecărei părți la asistență juridică și, dacă este cazul, la serviciile unui interpret. Procesul-verbal întocmit, prin care se încheie procedura medierii, trebuie să precizeze dacă părțile au beneficiat de asistența unui avocat și de serviciile unui interpret ori, după caz, să menționeze faptul că au renunțat expres la acestea.

Termenul de prescripție, a dreptului la acțiune sau a înaintării plângerii penale, se suspendă pe perioada procedurii de mediere, și se calculează începând cu data semnării contractului de mediere, până la închiderea procedurii de mediere, indiferent cum s-a finalizat aceasta (art. 49 Legea 192/2006) [12].

Acceptarea participării la informare ori semnarea contractului de pre-mediere NU suspendă termenul de prescripție.

Concluzii

În procesul penal român este reglementată instituția medierii, aspect în conformitate cu standardele internaționale. În acest sens, Consiliul Europei, prin Comitetul de Miniștri, a adoptat mai multe Recomandări privind medierea, ce enunță principii și direcții de acțiune pentru statele membre, printre care și Recomandarea nr. 99 (19) privind medierea în materie penală [13].

Acordul de mediere penală, este o înțelegere între părți cu privire la pretențiile și obligațiile reciproce, care nu privește modalitatea de tragere la răspundere penală (ce constituie competența exclusivă a organelor judiciare) și care nu se reduce la o înțelegere cu privire la pretențiile ce constituie obiect al acțiunii civile în procesul penal. Clauzele unui acord de mediere pot privi, practic, orice drepturi de care părțile pot dispune, inclusiv cele care nu au legătură cu procesul penal propriu-zis, esențial fiind ca ele să aibă ca finalitate stingerea totală și definitivă a conflictului dintre părți, aspect care trebuie să rezulte în mod neechivoc din acordul de mediere [14].

Numărul cazurilor în care părțile vor apela la mediere în domeniul penal, depinde într-o mare măsură și de modalitatea în care organele de cercetare penală vor încunoștiința părțile, despre posibilitatea de a apela la acest mijloc alternativ de soluționare a conflictului penal, și cum vor prezenta părților avantajele procedurii de mediere comparativ cu participarea la un proces penal.

Referințe

- [1] Dumitru-Virgil Diaconu, *Medierea în cauzele penale*, Editura C.H. Beck, București, 2012;
- [2] Luminița Dragne, Anamaria Trancă, *Medierea în materie penală*, Editura Universul Juridic, București, 2012, p. 9;
- [3] James Dignan, *Understanding victims and restorative justice*, Open University Press, 2005, p. 94;
- [4] Isabelle Bartkowiak, *Justice reparatrice: etude de son elaboration et son application selon les contextes politicohistoriques et les representations sociales des Etats-Unis, de la France, de la Grande-Bretagne et du Canada*, în: Jean-Paul Jean, Gaele Deharo, *La justice en perspectives. Justice „reparatrice”, justice „restaurative”*, Ecole Nationale de la Magistrature, Mission de Recherche Droit et Justice, p. 19;
- [5] Jeff Latimer, Steven Kleinknecht, *Les effets des programmes des justice reparatrice: analyse documentaire sur la recherche empirique*, 2000, p. 6; <http://canada.justice.gc.ca/fr/ps/rs/rep/2000/rr00-16a.pdf>;

- [6] Denis Cooley, *La justice reparatrice au Canada: quelques enseignements*, comunicare prezentată în cadrul colocviului: Practical Approaches to Appropriate Dispute Resolution, Vancouver, 2002, p. 2, disponibilă la: www.lccc.gc.ca;
- [7] Tony Marshall, *Restorative Justice: An Overview*, Home Office Research Development and Statistics Directorate, 1999, p. 5;
- [8] Howard Zehr, Harry Mika, *Fundamental Concepts of Restorative Justice*, pp. 41-42; Eugene McLaughlin, Ross Fergusson, Gordon Hughes, Louise Westmarland coord., *Restorative Justice. Critical Issues*, Sage Publications, London, 2004 [2003];
- [9] Luminița Dragne, Anamaria Trancă, *Medierea în materie penală*, Editura Universul Juridic, București, 2012, p. 14;
- [10] Prin Legea nr. 202/2010 privind unele măsuri pentru accelerarea soluționării proceselor, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 714 din 26 octombrie 2010;
- [11] Luminița Dragne, Anamaria Trancă, *Medierea în materie penală*, Editura Universul juridic, București, 2012, p. 19-20;
- [12] Legea nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator;
- [13] Recomandarea nr. 99 (19) a fost adoptată de Comitetul Miniștrilor în 15 septembrie 1999, la a 679-a reuniune a delegațiilor miniștrilor;
- [14] Revista Dreptul Nr. 2/2014, p. 182, Articol - *Considerații în legătură cu medierea penală* - autor Cristi Danileț, Judecător, Membru al Consiliului Superior al Magistraturii;